

В. К. Кіптенко

Ліхтенштейн, Князівство

Ліхтенштейн

ЛІХТЕНШТЕЙН, Князівство Ліхтенштейн (нім. Liechtenstein, Fürstentum Liechtenstein) – держава у Центральній Європі. Пл. 160 км². Протяжність з Пн. на Пд. 24,8 км, зі Сх. на Зх. – 12,4 км. Заг. довж. кордону 78 км. На Зх. і Пд. межує з Швейцарією (протяжність кордону 41,2 км), на Сх. й Пн. – з Австрією (36,7 км). Насел. 37 132 особи (2013; 7-е м. в Європі), переважно ліхтенштейнці (66 %), проживають також швейцарці (складають 29 % від усіх іноземців), австрійці (17 %), німці (11 %), італійці (9 %). За кордоном у понад 63-х країнах нараховується бл. 3500 ліхтенштейнців. Столиця – Вадуц (17,3 км²; 5229 осіб, 2012).

Адміністративно країну поділено на 11 общин, які здебільшого представлені одним насел. пунктом: Руггел (7,4 км²), Шелленберг (3,6 км²), Гампрін (6,2 км²; Гампрін, Бендерн), Ешен (10,3 км²; Ешен, Нендельн), Маурен (7,5 км²; Маурен, Шанвальд) утворюють Унтерланд (нижній Л.; бл. 36 % насел.), решта – Шан (найбільше місто країни; 26,9 км², 5933 особи), Планкен (5,3 км²), Вадуц, Трізенберг (29,7 км²; Трізенберг, Мазеша, Сілум, Гафлай, Штеґ), Трізен (26,5 км²) та Бальцерс (19,7 км²; Бальцерс, Мелс) – Оберланд (верх. Л.; бл. 64 % насел.). Офіц. мова – німецька (кілька діалектів). Більшість віруючих – католики (79 %), інші – переважно протестанти (8 %). Грош. одиниця – швейцар. франк.

Л. – конституц. монархія. Глава держави – князь (від 1989 – Ганс-Адам II; 2004 відповідальність за країну покладено на спадк. князя Алоїза), який скликає й розпускає ландтаґ (парламент), затверджує закони, має право помилювання та представляє країну на міжнар. рівні (від 1919 значну роль у реалізації дипломат. функцій відіграє Швейцарія). Ландтаґ обирається прямим таєм. голосуванням на 4 р. за пропорційно-представниц. моделлю (прохід. бар'єр – 8 %): 15 чл. – від Оберланду, 10 – від Унтерланду. Л. був остан. країною в Європі, де надали право голосу жінкам (1984). Кандидатури до уряду (складається з прем'єр-міністра – нині А. Хаслер, та 4-х міністрів) пропонує парламент і затверджує князь. За конституцією у коаліц. уряді має бути 3 представники від парламент. більшості, 2 – від опозиції (та, одночасно, як мінімум по 2 представники від Унтерланду та Оберланду). Л. – країна прямої демократії, де громадяни можуть висувати та приймати зміни до конституції (затв. 5 жовтня 1921 та доповнено 1939, 1965, 1990, 2003) без законодавця.

Посольства Князівства функціонують у США, Німеччині, Бельгії (одночасно представляє Л. у Ватикані й є місією при ЄС), Швейцарії та Австрії. В ін. державах інтереси Л. представляють посольства Швейцарії.

Як єдине князівство Л. існує від 1719 після об'єднання графств Вадуц і Шелленберг. Від 1806 – у Рейн. Союзі, від 1815 – у Герман. Союзі. 1876–1918 Л. тісно пов'язаний з Австро-Угорщиною. Від 1924 – у митному союзі зі Швейцарією. Від 1950 – чл. Міжнар. суду у Гаазі, від 1978 – Ради Європи, від 1990 – ООН, від 1991 – Європ. асоц. вільної торгівлі, від 1995 – Європ. екон. зони та СОТ. 2004 Л. уклав з ЄС договір про розширення Європ. екон. зони.

Бл. 1/2 тер. знаходиться у Центр. Альпах, на Пд. від Боден. озера. Найвища точка – г. Граушпіц (2599 м), найнижча – Руггелер Ріт (430 м). Середня вис. над р. м. – 549 м. Пд. теплі вітри (фени) пом'якшують гірський клімат країни й подовжують вегетац. період навесні й восени. Середня річна кількість опадів коливається від 900 до 1200 мм, у альпій. частинах може сягати 1900 мм. Зимовий температур. режим не перетинає мін. позначок -15°C , середня т-ра січня -10°C . Середня т-ра липня $+21^{\circ}\text{C}$, влітку вдень вона коливається між $+20$ – 28°C . У Л. – верхня течія Рейну (позначає 27 км кордону на Зх. з Швейцарією). Країна дронується трьома системами: Біннерканал (пл. водозбору до впадання у Рейн 117 км²), Шпірсбах (50 км²; протікає у пн. частині) та Саміна (11 км²; формує гірський р-н, є другою за довж. річкою, 12 км). Єдине природне озеро – Гампрінерзеле, яке утворилося 1927 у результаті повені на Рейні. Л. – одна з двох країн світу (інша – Узбекистан), з якої для виходу до Світ. океану необхідно перетнути дві країни. Для енергет.-комерц. користування збудовано водосховища. Висотна поясність від передгір. до альпій. зон визначає різноманіття екосистем, флори та фауни. Флора країни відрізняється у долині Рейну, на передгір. схилах і в альпій. частині країни. 41 % площі Л. вкрито лісами, де зростають ялини, бук, дуб. З 1600 видів рослин 800 представляють гірську рослинність (субальпій. та альпій. луки). 25 % видів занесено до Червоної книги рідкіс., зникаючих або вимерлих рослин. Переважання алювіал. торф'яних ґрунтів у долині Рейну, вплив теплих фенів зумовлює проходження країною пн. межі поширення теплолюбних середземномор. видів. У Л. – 48 видів орхідей, тигрова лілія. В долині – заплавні луки, сади, виноградники. Водяться 26 видів кажанів, 140 – птахів, 7 – рептилій, 10 – амфібій, 24 – риб. Є олені, лисиці, бобри, серни, куниці, зайці, беркути, куріпки, чорний та білоспинний дятли, сови. Для збереження природ. багатства й різноманіття водно-болот. екосистем, зокрема й з тростин. заростями, охороняються угіддя Шваббрунне (50 га), Руггеллерріт (96 га), флора та фауна в р-ні Гампрінерзеле.

Л. – одна з найбагатших країн світу за ВВП на душу населення та рівнем купівел. спроможності (2-е м. у світі після Катару, 141 100 дол. США). Має надзвичайно диверсифік. нац. економіку з потуж. індустриал. і фінанс. секторами. Провідну роль відіграють численні дрібні та середні підприємства (zareєстрованих компаній більше, ніж мешканців країни),

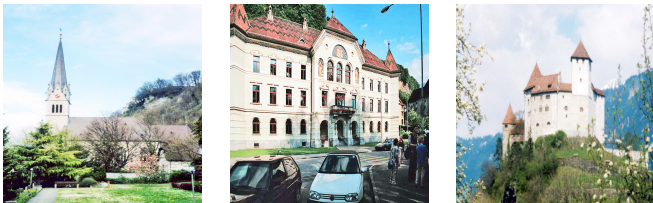
частка держ. сектору порівняно невелика. 37 % ВВП припадає на пром-сть, 8 % – на с. госп-во та дрібні домогосподарства, 28 % – на сферу послуг, 27 % – на фінанс. сектор. У сфері послуг працюють 59,9 %, у промисловості – 39,4 %, у с. госп-ві – 0,8 % жит. Більше половини робочої сили в країні (68,4 %) – іноземці. Найважливішими галузями економіки є фінанс. та страх. послуги, юрид. та податк. консультування, торгівля. Особлива стаття доходів країни (бл. 30 %) – реєстрація компаній і фінанс. фондів; тут найнижчі в Європі (після Андорри) податок на бізнес (10 %) та корпорат. податок (12,5 %), встановлені нескладні правила реєстрації, діє принцип збереження фінанс. таємниці (водночас законодавством заборонене міжнар. відмивання грошей). Значні прибутки держава також отримує від випуску пошт. марок (10 %) і туризму. Розвинуті точне машино- та приладобудування (прес. і штампув. виробн., вакуумна техніка, обчислюв. машини, автомоб. компоненти, стоматол. техніка), хім. й фармакол. виробництва. Найбільші підприємства: «Hilti AG» (кріплення, малогабаритне буд. обладнання з автоном. живленням) та «Oerlikon Balzers Coating AG» (послуги та обладнання для машинобудування, нанесення зносостійких тонкоплівок покриттів). Провідне місце займають харч. (зокрема виробництво консервів і вин), текстиль, керамічна промисловість. Значна кількість насел. зайнята ремісництвом. Землі с.-г. призначення становлять 33 % тер. країни, з яких 23 % зайнято фураж. культурами, 61 % – постій. пасовищами. Гол. галузь с.-г. виробництва – тваринництво (45 % складає випуск молоч. продукції). Розвинені овочівництво, садівництво, виноградарство. Вирощують пшеницю, ячмінь, кукурудзу, картоплю. Пром. сектор майже повністю орієнтований на експорт, який у 1,8 раза перевищує імпортує. Л. експортує точні прилади, електроніку, пошт. марки, кераміку; імпортує машинне устаткування, метал. виробн., текстиль, продовольство, автомобілі, енергетично-паливні ресурси. Осн. напрями експорту: країни ЄС (Німеччина), Швейцарія та США; осн. напрями імпорту: країни ЄС і Швейцарія.

У Л. є обов'язковою 8-річна освіта з 6-ти до 14-ти р. Осн. центри вищої освіти: Університет Л. (Вадуц), Приват. університет Князівства Л. (Трізен), Наук.-академ. інститут Л., Міжнар. академія філософії (обидва – Бендерн). Більшість ліхтенштейнців здобувають вищу освіту за кордоном. Найвизначніші пам'ятки країни: Нац. музей Л., музей пошт. марок, князів. галерея мистецтв, замок 9–16 ст., готич. собор 14 ст. у Вадуці; роман. церква у Ешені, замок Гутенберг (10–11 ст.), стародавні руїни у Шелленберзі.

Дипломат. відносини між Україною і Л. встановлені 6 лютого 1992. Від 2009 укр. інтереси представляє Посол України в Швейцар. Конфедерації та Князівстві Л. за сумісн. і. Дір. 2002 у Шелленберзі відкрито Почесне консульство України в Л. 26 травня 2008 підписано укр.-ліхтенштейн. двосторон. документ – Меморандум про взаєморозуміння між Держ. комітетом фінанс. моніторингу України та Підрозділом фінанс. розвідки Князівства Л. щодо співробітництва у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочин. шляхом, та фінансуванню тероризму. 2013 експорт товарів з України до Л. склав 194 тис. дол. США, імпорту товарів з Л. в Україну – 925 тис. дол. США, експорт послуг з України до Л. –

929 тис. дол. США, імпорт послуг з Л. в Україну – 508 тис. дол. США, обсяг ліхтенштейн. інвестицій в економіку України – 79,9 млн дол. США. Протягом цього року представники Торг.-пром. палати Л. брали участь у двох заходах, які організувало Посольство України на тер. Швейцарії: щоріч. прийнятті з нагоди Дня незалежності України (Берн) і семінарі для укр. компаній, які працюють у галузі ІТ-технологій (Цюрих). 2009 і 2010 у Вадуці проходили концертні виступи симф. оркестру Нац. філармонії України.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Матвеев Г. П. Андорра, Лихтенштейн, Монако, Сан-Марино. 1959;
2. Кришат М. В. Швейцария. Лихтенштейн. 2009 (обидва – Москва).

Покликання на статтю:

Ліхтенштейн, Князівство Ліхтенштейн / В. К. Кіптенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-55896>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).